

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน (Mixed Methodology) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย
2. กลุ่มเป้าหมาย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ขั้นตอนการดำเนินการ
7. แผนการดำเนินงาน
8. สารสำคัญ
9. ความเป็นนวัตกรรม
10. ฐานคิดในการออกแบบนวัตกรรม
11. ขอบเขตนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาการพัฒนาลท้องถิ่น นวัตกรรมชุมชนเพื่อเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้นที่จะศึกษาดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษาทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านโพธิ์เมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งในอดีตและปัจจุบัน 2. ศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโพธิ์เมือง และ 3. ศึกษาพฤติกรรมของคนในชุมชนบ้านโพธิ์เมืองที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ออกแบบโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา

เชิงสังคม (Social Phenomenology) ในชุมชนตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มุ่งเน้นประเด็นการเรียนรู้ของกลุ่มคนสามวัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดกระบวนการที่จะนำไปสู่นวัตกรรมชุมชนโดยยึดและสืบทอดเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล เชื่อมโยงผ่านกิจกรรมทั้งสามด้านคือ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักพุทธธรรม สัจปุริสธรรม 7 ประการ รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2559 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ การพัฒนาด้านสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นกิจกรรม 3 ด้านที่จะเป็นกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่มคนสามวัย ร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชนด้านนวัตกรรม ที่จะเป็เครื่องมือในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนต่อไป เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับสังคมไทย วิเคราะห์ข้อมูลอธิบายปรากฏการณ์เชิงอุปนัย ประกอบกับการนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – based Research) หรือเรียกว่าวิธีการวิจัยของ Community-based Research ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาประยุกต์ใช้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. แสวงหาตัวนักวิจัย
2. การพัฒนาโจทย์วิจัย
3. การออกแบบ
4. การทำความเข้าใจร่วม
5. การจัดข้อมูล
6. การใช้ประโยชน์จากข้อมูล
7. การถอดและสรุปบทเรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2554 : 44)

โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

7.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)

โดยศึกษาจากเอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อเขียนต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดฐานคิดในการศึกษา

7.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

(Participative Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการเขียนบันทึก (Journal) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2549 : 44-103)

7.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการประมวลความรู้ จากเอกสารและข้อมูลเชิงคุณภาพ กระบวนการจัดกิจกรรม และกระบวนการสังเกตการณ์ (Observation) (ควรรชิต พุทธิษา, 2554 : 15)

กลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2556 ที่ศูนย์เรียนรู้ตลอดชีวิต บ้านโพนเมือง โดยผู้เข้าร่วมสนทนา ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนสามวัยในตำบลโพนเมือง จำนวน 16 หมู่บ้าน และได้เลือกหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านโพนเมือง หมู่ที่ 2 ซึ่งหมู่ที่ 2 นี้ เป็นหมู่บ้านที่มีองค์ประกอบด้านภูมิสังคม ด้านศักยภาพบุคลากร และใน ขณะเดียวกันชุมชนกำลังเผชิญกับความเสถียรและปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมสูง จึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยคนสามวัย ได้แก่ วัยเด็กเยาวชน วัยแรงงาน และวัย ผู้สูงอายุ จากการสนทนากลุ่มได้กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายว่าควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. กลุ่มวัยเด็กและเยาวชน ต้องเป็นผู้ที่สนใจ ใฝ่เรียนรู้ มีความรับผิดชอบ
  2. กลุ่มวัยแรงงาน เป็นคนที่ต้องเสียสละเวลา เปิดใจรับการเรียนรู้
  3. กลุ่มผู้สูงอายุ ต้องเป็นผู้ที่มีความเต็มใจ มีความสนใจ มีจิตอาสา
- จากคุณลักษณะที่ได้ร่วมกันกำหนด จึงได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ได้ดังนี้
1. กลุ่มเด็กเยาวชน จำนวน 10 คน
  2. กลุ่มวัยแรงงาน จำนวน 10 คน
  3. กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านโพนเมือง อาจหาญสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยใช้ เครื่องมือการศึกษาเอกสาร (Documentary) แบบสอบถาม (Questionnaires) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Structure Interview) เวทีชาวบ้าน เสวนาทางวิชาการ สัมภาษณ์กลุ่มย่อย การสังเกต

2. ศึกษาวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้าน
โพนเมือง

3. ศึกษาพฤติกรรมของคนในชุมชนบ้านโพนเมือง ที่ผ่านกิจกรรมในวัฒนธรรม
ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิตของคนสามวัย
ในชุมชนบ้านโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้เครื่องมือเชิงปริมาณและ
คุณภาพ

2. ศึกษาวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้าน
โพนเมือง โดยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ

3. ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านกิจกรรมในวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้
ตลอดชีวิต โดยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
(Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) แผนที่เดินดินชุมชน การศึกษา
รายกรณี (Case Study) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิง
ลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การประชุมเชิงปฏิบัติการ
(Workshop) การเขียนบันทึก (Journal) แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา
เป็นการวิเคราะห์ทั้งในระหว่างการเก็บข้อมูล โดยการจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing)
คือ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาจำแนกตามประเภท และจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้โดยการเชื่อมโยง
ข้อมูลกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายผลการศึกษาซึ่งอยู่ในรูปการพรรณนา
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ศึกษาเอกสารรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และแนวคิดทฤษฎี เพื่อกำหนดกรอบ
การศึกษาวิจัยและวิเคราะห์ผลการศึกษา

2. การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย

2.1 การประชุมชี้แจงโครงการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างกระบวนการวางแผนการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน

2.2 การสำรวจข้อมูลพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร วิถีความเป็นอยู่ เพื่อจัดทำแผนที่เดินดิน

2.3 การสังเกต โดยใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมกับชาวบ้านในกิจกรรม พิธีกรรม ประเพณี ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา และการเข้าร่วมประชุมสัมมนา การจัดนิทรรศการ

2.4 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่เป็นชาวบ้าน ผู้นำ ผู้รู้ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งการสัมภาษณ์รายบุคคลและเป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.5 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Meeting) ศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาสรุปจัดหมวดหมู่ เปิดประชุมแต่ละเรื่อง

2.6 การจัดเวที การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ ทั้งภูมิปัญญา และองค์ความรู้ทางวิชาการใหม่

ขั้นตอนการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนสามวัยในพื้นที่บ้าน โพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สาระสำคัญ มุ่งเน้นที่จะศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิตของกลุ่มสามวัย เพื่อให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการและภาวะการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันของสถานการณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต โดยคาดหวังว่าจะมองเห็นถึงปัญหาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดสิ่งที่จะต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.1 ศึกษาหลักทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักพุทธ

ธรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

- 1.2 กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คนสามวัย ใน ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน วัยผู้สูงอายุ
- 1.4 ระยะเวลาในการศึกษา ใช้เวลา 1 เดือน (กันยายน พ.ศ. 2556)
- 1.5 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการสังเกต
- 1.6 สร้างเครื่องมือเพื่อสอบถามสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.7 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความจริงเชิงเนื้อหา โครงด้านเทคนิคและระเบียบวิธีวิจัย
- 1.8 ปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ
- 1.9 นำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มคนสามวัยในชุมชนบ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.10 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.11 แผนการดำเนินงาน ดังตารางแสดงที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานในระยะที่ 1

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
1. กิจกรรมการแสวงหาตัวนักวิจัย	1. ผู้นำชุมชน	1. เปิดเวทีเสวนา	กันยายน พ.ศ. 2556	ได้ตัวนักวิจัย
1.1 แสวงหาตัวนักวิจัย	2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2. ประชุมกลุ่มย่อย		จำนวน 10 คน
	3. ผู้เข้าร่วมเป็นคนสามวัยใน ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด	3. แบบสอบถาม		จากกลุ่มคนสามวัยในชุมชนบ้านโพนเมือง
1.2 วางแผนการดำเนินงาน		4. การสนทนากลุ่ม		
		5. การสัมภาษณ์		
		6. การสังเกต		

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
2. ดำเนินกิจกรรม ศึกษาสถานการณ์ทั้ง 3 ด้านในชุมชนบ้าน โพนเมือง 2.1 สํารวจข้อมูล พื้นฐานของชุมชน 2.2 ศึกษา สถานการณ์ด้าน การศึกษา ทักษะการ ทำงานและการดำเนิน ชีวิตของคนในชุมชน บ้านโพนเมือง	1. ผู้เข้าร่วมเป็นคนใน สามวัยในชุมชนบ้าน โพนเมือง 2. ตัวนักวิจัย	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. การสนทนากลุ่ม 4. การสังเกต	กันยายน พ.ศ. 2556	ได้สถานการณ์ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนิน ชีวิตของคนใน ชุมชนบ้านโพน เมือง
3. สรุปทบทเรียน 3.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์ 3.2 แปลผลข้อมูล และนำเสนอกับชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ผู้เข้าร่วมเป็นคน สามวัยในชุมชนบ้าน โพนเมือง 4. ตัวนักวิจัย	1. จัดเวที 2. ประชุมกลุ่มย่อย	กันยายน พ.ศ. 2556	ได้ข้อมูล สถานการณ์ด้าน การศึกษา ทักษะ การทำงานและ การดำเนินชีวิต ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันที่ผ่านการ ยืนยันผล

2. ระยะที่ 2 เพื่อศึกษานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้ระยะเวลา 9 เดือน (ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2557) สาระสำคัญ มุ่งเน้นจะศึกษานวัตกรรมชุมชนที่เหมาะสมกับคนในชุมชนบ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมุ่งเน้นที่จะศึกษาองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยผ่านกิจกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต โดยเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสอดคล้องกับหลักการทางวิชาการหรือทฤษฎีที่สนับสนุนเพื่อสร้างแบบ สัมภาษณ์

2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อนำผลและข้อสรุปมาสังเคราะห์

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์แปลผลข้อมูลการสัมภาษณ์

2.4 แผนการดำเนินงาน ดังตารางแสดงที่ 2

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินงานในระยะที่ 2

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
1. กิจกรรมการศึกษา นวัตกรรมชุมชนเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ วางแผนการ ดำเนินงาน	1. ผู้นำชุมชน 2. ภูมิปัญญา ท้องถิ่น 3. คน สามวัยใน ชุมชนบ้าน โพน เมือง ตำบล โพน เมืองอำเภออาจ สามารถ จังหวัด ร้อยเอ็ด 4. ตัวนักวิจัย	1. ศึกษาเอกสาร 2. สัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) 3. ประชุมกลุ่มย่อย 4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 5. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop)	ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2557	ได้แนวทางในการ ดำเนินงานจัด กระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน เกิด นวัตกรรมชุมชนใน ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ศึกษา นวัตกรรม ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต 2.1 กิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.2 กิจกรรมถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.3 กิจกรรมศึกษาวิถี ชีวิตชุมชน 2.4 กิจกรรมการศึกษา ประวัติศาสตร์ชุมชน	1. คน 3 ช่วงอายุ ในชุมชนบ้าน โพนเมือง ตำบล โพนเมืองอำเภอ อาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 2. ตัวนักวิจัย 3. ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	1. ศึกษาเอกสาร 2. สัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) 3. ประชุมกลุ่มย่อย 4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 5. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop)	ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2557	ได้ นวัตกรรมชุมชน เพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในชุมชนบ้าน โพนเมือง ตำบล โพนเมือง อำเภอ อาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
3. สรุปบทเรียน 3.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์ 3.2 แปลผลข้อมูล และนำเสนอกับชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. กลุ่มคน สามวัย 4. ตัวนักวิจัย	1. เบ็ดเตล็ดชาวบ้าน 2. ประชุมกลุ่มย่อย	ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2557	ได้นวัตกรรมชุมชน โดยผ่านกิจกรรม ดำเนินงานตาม กิจกรรมทั้ง 3 ด้าน ในนวัตกรรมเพื่อ การเรียนรู้ตลอด ชีวิต

3. ระยะที่ 3 ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนสามวัยที่ผ่านกิจกรรมทั้ง 3 ด้านใน นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้เวลา 2 เดือน (กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2557) สาระสำคัญ มุ่งเน้นที่จะศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนสามวัยที่ผ่านกิจกรรมใน นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผ่านกิจกรรม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ทักษะ การทำงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นผลมาจากทุกคนต้องทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น เกิดสิ่งใหม่ๆ และค้นหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ ปลูกฝังกระบวนการคิด ทำอย่างเป็นระบบ ขอมรับความแตกต่างและมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสอดคล้องกับหลักการทางวิชาการหรือทฤษฎีที่สนับสนุน

3.2 การสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Meeting) เพื่อนำผลและข้อสรุปมาสังเคราะห์

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์แปลผลข้อมูลการสัมภาษณ์

3.4 แผนการดำเนินงาน ดังตารางแสดงที่ 3

ตารางที่ 3 แผนการดำเนินงานในระยะที่ 3

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
1. ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ วางแผนการดำเนินงาน	1. ผู้นำชุมชน 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. คนสามวัยในชุมชนบ้านโพนเมือง 4. คำนันักวิจัย	1. ศึกษาเอกสาร 2. สัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) 3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) 4. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop)	กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2557	ได้แผนในการดำเนินงานการศึกษาพฤติกรรมกลุ่มคนที่ผ่านกิจกรรม นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ศึกษาพฤติกรรมกลุ่มคนสามวัยที่ผ่านกิจกรรม นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.1 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.2 กิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.3 การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน 2.4 การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน 2.5 วัฒนธรรม ประเพณีชุมชน	1. กลุ่มคนสามวัยในชุมชนบ้านโพนเมือง 2. คำนันักวิจัย	1. ศึกษาเอกสาร 2. สัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) 3. ประชุมกลุ่มย่อย 4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) 5. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop)	กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2557	ได้ทราบข้อมูลด้านพฤติกรรมที่แสดงออกและเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่ผ่านกิจกรรมในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนสามวัย
3. ถอดและสรุปบทเรียน 3.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ 3.2 แปรผลข้อมูลและนำเสนอย้อนกลับสู่ชุมชน		1. เบ็ดเตล็ดที่เสวนา 2. ประชุมกลุ่มย่อย	กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2557	ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรมที่เกิดจากการขับเคลื่อน นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มคนสามวัย

แผนการดำเนินงาน

ตารางที่ 4 สรุปแผนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอน	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
1. ศึกษาสถานการณ์ด้านการศึกษาทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิตของคนสามวัยใน ตำบลโพนเมือง อำเภอบางสามรถ จังหวัดร้อยเอ็ด	คนสามวัยในชุมชนบ้านโพนเมือง	1. ศึกษาเอกสาร (Documentary) 2. เปิดเวทีเสวนา 3. แบบสอบถาม (Questionnaires) 4. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)	1 เดือน (กันยายน พ.ศ. 2556)	ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต
2. ศึกษาแนวคิดกรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนบ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภอบางสามรถ จังหวัดร้อยเอ็ด	1. เด็กและเยาวชน 2. วัยแรงงาน 3. ผู้สูงอายุ	1. การสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 4. การประชุมกลุ่มย่อย	9 เดือน (ตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2557)	เกิดนวัตกรรมชุมชนที่เหมาะสมเพื่อเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนสามวัยในชุมชน ตำบลโพนเมือง อำเภอบางสามรถ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนสามวัยที่ผ่านการเรียนรู้ในนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คนสามวัยในชุมชนบ้านโพน ตำบลโพนเมือง อำเภอบางสามรถ จังหวัดร้อยเอ็ด	1. การสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา (Focus Group) 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) 4. การประชุมกลุ่มย่อย 5. จัดเวทีเสวนา	2 เดือน (กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2557)	คนในชุมชนบ้านโพนเมืองมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นชุมชนที่มั่นคง มีความเข้มแข็ง แสวงหาสิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เกิดทักษะการดำรงชีวิต เป็นสังคมที่พึ่งพาตนเอง และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

สาระสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่สนับสนุนส่งเสริมให้คนทุกช่วงวัยเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืน ให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน คนไทยทุกช่วงวัยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิต และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก คนทุกช่วงวัยเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ สร้างโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเด็กเยาวชน และประชาชนที่อยู่นอกระบบ ทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคัน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพ และตามสภาพแวดล้อม รวมทั้งประชาชนที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบสัมมาอาชีพ สถานการณ์ และปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ผู้ศึกษาได้มองเห็นความสำคัญ จึงจัดตั้งสถานการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้นเพื่อเป็นองค์กร สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นทางเลือก และเป็นพื้นที่ให้คนในชุมชน ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ ขับเคลื่อนผ่านนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผ่านกิจกรรมใหญ่ 3 กิจกรรม คือ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต

ความเป็นนวัตกรรม

นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการเรียนรู้ใหม่และเป็นนวัตกรรมทางสังคม ที่เป็นทางเลือกหนึ่งให้กับชุมชน มุ่งเน้นให้คนในชุมชนเกิดความตระหนัก มีจิตสำนึกในการเรียนรู้ เป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเอง โดยคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยคาดหวังว่า เมื่อมีการรวมตัวรวมกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชน จะเป็นพลังในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ กลุ่มคนสามวัยในชุมชนบ้านโพธิ์เมืองได้แสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายในและภายนอก ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตระหนักในหน้าที่ของความเป็นคนไทยที่จะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติต่อไป

ในการทำวิจัยเรื่องนวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ได้ยึดติดกับทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง เป็นนวัตกรรม เพราะการทำวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน ตระหนักและสำนึกในหน้าที่ของตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหน้าที่ของทุกคน เมื่อคนทุกคนได้เรียนรู้ก็จะเกิดทักษะในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม เรื่อง สัปปริสธรรม 7 ประการคือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบุคคล รู้จักชุมชน ซึ่งเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิต มีความพอดี พอประมาณ ใช้สมานธิเพื่อให้เกิดซึ่งปัญญานำมาซึ่งการครองตนให้รอดพ้นจากความเสียหายในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน การดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพออยู่พอกิน พอประมาณ คำนึงถึงเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี หากคนขาดซึ่งปัญญา ก็จะไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขได้

ฐานคิดในการออกแบบนวัตกรรม

การออกแบบนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเรื่อง นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ให้ความสำคัญต่อการประยุกต์ใช้แนวคิดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ 4 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักพุทธธรรม ในเบื้องต้น กำหนดทิศทาง การขับเคลื่อนงานผ่านฐานคิดนวัตกรรม “การเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกจิตสำนึกชุมชน” โดยขับเคลื่อนงานผ่านกิจกรรม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต บ้าน โพนเมือง ตำบล โพนเมือง อำเภอลำดวน จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

1. องค์กรนวัตกรรม คือ สถานีการเรียนรู้ตลอดชีวิต บ้าน โพนเมือง ตำบล โพนเมือง อำเภอลำดวน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. บุคลากรนวัตกรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็กและเยาวชน กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้สูงอายุ
3. กระบวนการนวัตกรรม แบ่งเป็น 3 ระยะ แสดงในขั้นตอนการดำเนินงาน

4. พื้นที่ดำเนินงาน

4.1 พื้นที่ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ คือ พื้นที่บ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภอยางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 16 หมู่บ้าน

4.2 พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม คือ บ้านโพนเมือง ตำบลโพนเมือง อำเภอยางสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

5. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย 12 เดือน ระหว่างวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2556 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2557